

Door Peter Siegmund

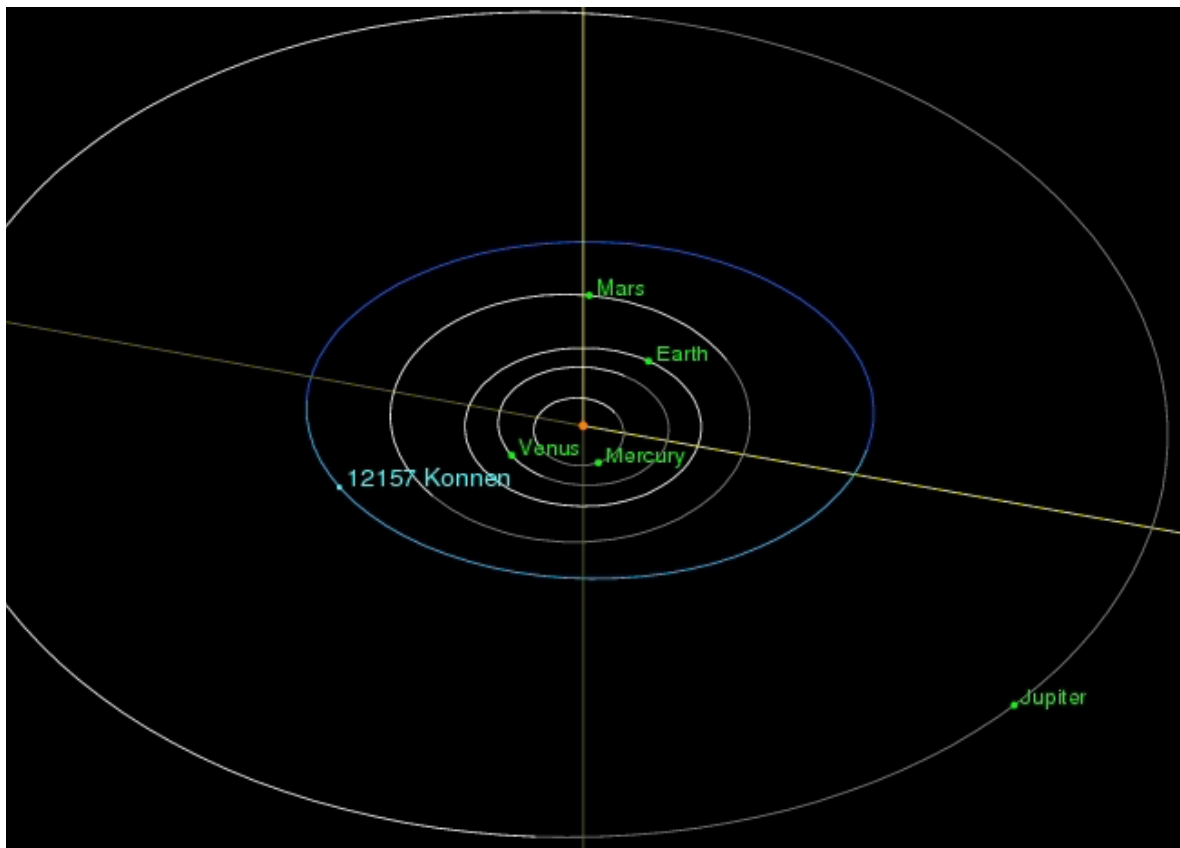
De planetoïde Können

“Alles kan, ik geloof niets.”

Günther Können ziet zijn hele leven al het licht. Wie Günther kent, en dat zijn er velen op het KNMI, weet waarschijnlijk ook dat hij een specialist is op het gebied van atmosferische optica. Hij werkte van 1975 tot zijn pensionering in 2004 bij het KNMI, in de laatste jaren als hoofd van de afdeling Klimaatanalyse. Als blijk van grote waardering voor zijn werk, in het bijzonder wat betreft gepolariseerd licht in de natuur, is onlangs een planetoïde naar Günther Können genoemd: Planetoïde 12157 Können.

Foto: Planetoïden zien er uit als een bekraterd rotsblok, zoals deze planetoïde Ida, gefotografeerd op 2400 km afstand met de Galileo ruimtesonde.

De planetoïde 12157 Können. Voor meer gegevens zie <http://ssd.jpl.nasa.gov/sbdb.cgi?sstr=12157>.

Een planetoïde naar je vernoemd krijgen is reden voor de Weergave af te reizen naar Soestdijk. Ik krijg een koninklijk ontvangst in zijn studeerkamer met thee en chocola. Een kast vol boeken, een computer, foto's van optische verschijnselen, een rekje met cd's, een voorraadje wijn en een warme kachel. Het leven is hier zo slecht nog niet, zeker als je zoals Günther, een goed oog hebt voor de wereld om je heen en een hobby die nooit verveelt.

Bekraterd rotsblok

De planetoïde Können heeft een baan tussen Mars en Jupiter. Hij staat ruim twee keer verder van de zon dan de aarde, heeft een omlooptijd van bijna vier jaar en een diameter van grofweg 5 kilometer. De afstand tot de zon en de omlooptijd voldoen keurig aan de derde wet van Kepler, en de diameter is afgeleid uit de helderheid van de planetoïde, uitgaande van een bepaalde fractie gereflecteerd zonlicht. De planetoïde werd ontdekt in 1973 door het Nederlandse astronomechtpaar Van Houten-Groeneveld, en leidde tot voor kort een roemloos bestaan als nummer 12157. Planetoïde Können ziet er uit als een bekraterd rotsblok, ongeveer zoals de planetoïde Ida op de foto links.

Wie een planetoïde ontdekt, mag deze een naam geven. Het aardige is dat Günther een jaar geleden zelf iemand had voorgedragen voor een planetoïde, namelijk de halospecialist Walter Tape uit Alaska. Omdat hij de ontdekker (inmiddels overleden) van de planetoïde zelf niet persoonlijk kent, had Günther de voordracht ingediend via Mat Drummen, de directeur van Stichting de Koepel ter bevordering van (amateur)astronomie. Deze vond vooral ook Günther zelf planetoïdewaardig, en vroeg aan de

ontdekker om ook de naam Können toe te kennen aan een van 'haar' planetoïden. Met genoeg stemde zij toe en creëerde zo Können's cosmic counterpart.

De derde knmi'er

Slechts 270 Nederlanders uit heden en verleden viel tot nu toe de planetoïde-eer te beurt. Zo werden bijvoorbeeld, tegelijk met Günther, de in 1568 zo droevig overleden Graven Van Egmond en Hoorne ook ieder met een planetoïde vereerd. Bijzonder is dat Günther in de groep van vernoemde wetenschappers een van de weinige niet-sterrenkundigen is. Hij is tevens, na Buys Ballot en Berlage, de derde knmi'er met een eigen planetoïde. Wereldwijd dragen er 10.000 van de tot nu toe 300.000 ontdekte planetoïden een naam - de rest zweeft nog anoniem rond.

Onbevangen

Günther heeft al sinds zijn jeugd belangstelling voor atmosferische optica. Toen hij acht jaar was, maakte hij vanuit zijn woonplaats Voorburg een fietstocht en zag onderweg bij Ypenburg een regenboog. Die fascineerde hem zo, dat hij afstapte om er eens goed naar te kijken. "Als je maar onbevangen om je heen kijkt, heb je goede kans dat je wat nieuws ziet", daarvan is Günther overtuigd. Onbevangen is Günther zeker, zijn mening zal nooit klakkeloos die van een ander zijn, en vaak heeft hij oorspronkelijke gedachten die, als je er even over nadenkt, zo gek nog niet blijken te zijn. Met zijn overtuiging 'alles kan, ik geloof niets' kwam hij er al gauw achter dat sommige beschrijvingen van optische verschijnselen in boeken als 'De Natuurkunde van 't vrije veld' van Minnaert, niet klopten, zodat er nog best wat nieuws te ontdekken viel.

Günther Können, met jongste kleindochter Nienke: "Mooie tijd voor me, mooie tijd achter me".

Günther is een wereldexpert op het gebied van halo's en is nog steeds actief op dit gebied. Een halo ontstaat door breking en weerkaatsing van zonlicht in ijskristallen. Omdat er vele typen ijskristallen zijn, bestaan er ook vele typen halo's. De kunst is om uit beelden van een halo af te leiden door welk type kristal deze werd gevormd. Dit gebeurt met zogeheten inverse optische modellering. Nog steeds worden nieuwe typen halo's ontdekt, onder meer door verbeterde modellen en door nieuwe beeldverwerkingstechnieken.

Grootvader

Op het KNMI legde Günther Können aan het eind van de vorige eeuw de basis voor de eerste KNMI klimaatscenario's. Hij kan daarom worden beschouwd als de grootvader van

de KNMI-klimaatscenario's. Günther is ook grootvader in stamboomkundige zin. Op mijn vraag of hij het KNMI mist, antwoordt hij: "Ik heb er een prachtige tijd gehad en heb nu ook een prachtige tijd. Ik beschouw mijn KNMI-tijd als een afgesloten periode waar ik met heel veel plezier naar terugkijk, maar verlang er niet naar terug. Net als mijn studietijd, eigenlijk." De komende tijd wil Günther doorgaan zoals nu: lekker voor zijn plezier wetenschappelijke en populaire artikelen schrijven over van alles en nog wat. Voor zijn artikelen zie www.guntherkonnen.com. Op de vraag waar je hem 's nachts voor wakker mag maken, volgt een typisch Günther-antwoord: "Voor een totale zonsverduistering - gelukkig is zoiets alleen maar overdag te zien."